

Een grondwet voor onze klas of school

Timing:

30 minuten (of een volledig lesuur)

Werkvormen:

- groepswerk (duo/trio)
- klasgesprek

Lesmateriaal:

- kleine kaarten met grondwetsartikelen (voor de leerlingen, één pakketje per duo/trio);
- grote kaarten met grondwetsartikelen (voor op bord);
- magneten.

Doelstelling:

De bedoeling van het spel is om een gemeenschappelijke grondwet op te stellen voor de klas of school. In een eerste stap bepalen leerlingen in duo's of trio's hoe de grondwet er volgens hen moet uitzien. In een tweede stap wordt gestreefd naar een gemeenschappelijke grondwet, die de leerlingen uiteindelijk moeten goedkeuren met een 2/3e meerderheid (zoals bij de echte Grondwet). De hele opdracht door maken leerlingen kennis met besluitvormingsprocessen en worden ze uitgedaagd om met elkaar te overleggen, keuzes te maken en te beargumenteren, naar elkaar te luisteren en respect te tonen voor de standpunten en argumenten van anderen.

Kaartjes met grondwetsartikelen waaruit de leerlingen een keuze kunnen maken:

1. Leerlingen kunnen mee beslissen over buitenschoolse activiteiten.
2. Iedere leerling mag op de leerlingenraad een vraag stellen of aandacht vragen voor een probleem.
3. Beslissingen die op de leerlingenraad genomen worden, moeten aan alle leerlingen bekend gemaakt worden.
4. Leerlingen hebben respect voor elkaar en voor de leerkrachten.
5. De leden van de leerlingenraad mogen zelf kiezen wanneer ze vergaderen.
6. Reclame op school is niet toegestaan.
7. Leerlingen hebben inspraak in het schoolreglement.
8. Pesten wordt streng bestraft.
9. Alle leerlingen worden op dezelfde manier bestraft wanneer ze dezelfde regel overtreden.
10. Tijdens de leerlingenraad mag iedereen zijn of haar eigen mening zeggen.
11. Roken op school is verboden.
12. Gsm's moeten in de klas uitgezet worden.
13. Het schoolreglement wordt voor iedere leerling op dezelfde manier toegepast.
14. Geen enkele leerling mag gediscrimineerd worden.
15. Fysiek geweld wordt op school niet toegestaan.
16. Wanneer een leerling of leerkracht spreekt tijdens de leerlingenraad wordt naar hem of haar geluisterd.

Spelverloop:

1. De leerlingen verdelen zich in duo's of trio's.
2. Ieder duo/trio krijgt 16 kaartjes met een artikel dat ze zouden kunnen opnemen in de grondwet van de school of de klas.

3. Ieder duo/trio selecteert 5 artikelen die het zeker opgenomen wil zien in de gemeenschappelijke grondwet. In groepjes wordt dus nagedacht en onderhandeld om te komen tot een selectie van 5 artikelen. De rechten en plichten moeten niet volgens prioriteit gerangschikt worden. Dat mag wel, maar voegt een extra moeilijkheid toe aan de opdracht.
4. Na die stap kan de begeleider/leerkracht aan de spelers de vraag stellen hoe ze het zelf zouden aanpakken om tot een gemeenschappelijke grondwet te komen. Op welke manier zouden zij het doen? En wat zijn de voor- en nadelen van de verschillende opties?
Bijvoorbeeld: de leerlingen kunnen over elk artikel meteen stemmen. Dat lijkt democratisch, maar dan wordt er niet gedebatteerd en wordt niet de kans geboden om tot een consensus te komen.
Een andere optie is dat de deelnemers/leerlingen voor elk artikel voor- en tegenargumenten geven. Mogelijk leidt dat tot discussies die toch geen eindresultaat opleveren.
5. Indien de leerkracht de leiding neemt, gebeurt een eerste gemeenschappelijke selectie als volgt:
 - a. De leerkracht overloopt de 16 verschillende artikelen een voor een aan de hand van de grote kaarten en rangschikt ze op het bord in drie kolommen:

Linkerkolom	Middenkolom	Rechterkolom
De artikelen die door alle duo's/trio's geselecteerd werden.	De artikelen die door sommige duo's/trio's geselecteerd werden.	De artikelen die door geen enkel duo/trio geselecteerd werden.

- b. Zijn er in de **linkerkolom precies 5 kaartjes** opgenomen, dan bevat die kolom de 5 artikelen die voorgesteld worden om deel uit te maken van de grondwet. Om goedgekeurd te worden, moet een 2/3e meerderheid die combinatie goedkeuren. (→ Zie punt e.)
 - c. Zijn er in de **linkerkolom minder dan 5 kaartjes** opgenomen, dan discussiëren de leerlingen over de kaartjes die zich in de middenkolom bevinden. De x-aantal kaartjes (zoveel kaartjes om in de linkerkolom een totaal van 5 te verkrijgen) waar iedereen het over eens kan zijn, verhuizen naar de linkerkolom. Kaartjes waarover iedereen het eens is dat ze toch eerder in de rechterkolom thuishoren, verhuizen naar rechts. (→ Zie punt a.)
 - d. Zijn er in de **linkerkolom meer dan 5 kaartjes** opgenomen, dan overleggen de leerlingen met elkaar om te bepalen welke kaartjes zeker in de linkerkolom moeten blijven en welke kaartjes moeten verdwijnen.
 - e. Na de overleg- en debatfase volgt de fase van het stemmen. De leerlingen stemmen over de linkerkolom, dus over het geheel van de 5 kaartjes die ze voorgesteld hebben als grondwetsartikel. De stemming kan gebeuren via handopsteking: wie is voor, wie is tegen en wie onthoudt zich? Heeft een 2/3e meerderheid voor gestemd, dan is de grondwet goedgekeurd en kan de volgende stap gezet worden: de grondwet concreet maken (→ zie punt 6).
6. In een volgende stap maken de leerlingen de oefening om de verschillende grondwetsartikelen te concretiseren. Ze bespreken met elkaar een voor een de grondwetsartikelen en zoeken naar concrete toepassingen die ze kunnen opnemen in een reglement voor hun school.

Voorbeelden:

- Wat betekent concreet dat geen enkele leerling gediscrimineerd mag worden? Welke straf wordt er gegeven als dat wel gebeurt?
- Op welke manier organiseren we concreet inspraak op school?

Tips voor de leerkracht om bepaalde obstakels tijdens het spelverloop weg te nemen

Mogelijke obstakels	Tips
De leerlingen komen nauwelijks of niet tot debat. Er is geen besluitvormingsproces waardoor ze de ervaring missen om via overleg samen tot een consensus en een gemotiveerd besluit te komen.	Stimuleer de leerlingen om hun stellingen te onderbouwen met argumenten en tegenargumenten. Dat kan het debat op gang trekken of weer leven inblazen. Het kan leiden tot nieuwe inzichten (bv. welke artikelen veeleer thuishoren in een reglement dan in een grondwet)
De leerlingen verzeilen in oeverloze discussies, waardoor ze niet tot een eindresultaat komen.	Maak de leerlingen duidelijk wat het doel van de overlegfase is: ondanks de meningsverschillen toch een consensus bereiken over welke kaartjes naar de linkerkolom verhuizen of uit de linkerkolom moeten verdwijnen. Lukt het daarna nog niet, dan kan een stemming ingelast worden per artikel dat moet verhuizen. Bij deze stemming volstaat een gewone meerderheid (dus de helft plus één).
De leerlingen vinden dat er minder dan 5 (of meer dan 5) artikelen in de grondwet moeten staan.	Daar is geen bezwaar tegen, zolang de voorgestelde artikelen maar passen in een grondwet (en niet veeleer in een concreet reglement thuishoren). Het belangrijkste is dat de leerlingen nadenken over hun keuzes, argumenten aanvoeren, debatteren, goed naar elkaar luisteren enzovoort.

Dbso: eindtermen

Eindtermen PAV – 2e graad bso

1 Functionele taalvaardigheid

- 5 De leerlingen kunnen hun eigen mening en gevoelens uiten.
- 6 De leerlingen hanteren gepaste taal en omgangsvormen.

4 Organisatiebekwaamheid

- 22 De leerlingen kunnen bij groepsopdrachten onder begeleiding:
 - overleggen en actief deelnemen
 - instructies uitvoeren
 - reflecteren

5 Tijd- en ruimtebewustzijn

- 27 De leerlingen kennen de grote lijnen van maatschappelijke structuren en mechanismen die hun leven beheersen of beïnvloeden.

Eindtermen PAV – 3e graad bso (1e en 2e leerjaar)

1 Functionele taalvaardigheid

- 6 De leerlingen kunnen zich mondeling duidelijk uiten.

3 Functionele informatieverwerving en –verwerking

- 12 De leerlingen kunnen informatie uit uiteenlopend tekstmateriaal begrijpen en gebruiken.

4 Organisatiebekwaamheid

- 14 De leerlingen zien in dat ze keuzes moeten maken om hun leven adequaat te organiseren.
- 16 De leerlingen kunnen bij groepsopdrachten:
 - overleggen en actief deelnemen
 - in teamverband instructies uitvoeren
 - reflecteren en bijsturen

Eindtermen PAV – 3e graad bso (3e leerjaar)

1 Functionele tekstgeletterdheid

- 4 De leerlingen kunnen maatschappelijk relevante tekstinformatie praktisch aanwenden.
- 6* De leerlingen kunnen over maatschappelijk relevante tekstinformatie een eigen standpunt innemen, rekening houdend met ethische principes.

4 Problemen oplossen

- 21 De leerlingen kunnen voor een probleemstelling de meest geschikte oplossingsstrategie kiezen.

5 Werken in teamverband

- 26 De leerlingen kunnen met het oog op een te bereiken doel over de aanpak, de taakverdeling en de verantwoordelijkheden van een groepsopdracht overleggen en onderhandelen.
- 27 De leerlingen kunnen zich bij een groepsopdracht constructief aansluiten bij een in team genomen beslissing.
- 32* De leerlingen kunnen empathie, loyaliteit en wederzijds respect tonen.

Vakoverschrijdende eindtermen

Gemeenschappelijke stam

Communicatief vermogen

- 1 De leerlingen brengen belangrijke elementen van communicatief handelen in de praktijk.

Empathie

- 5 De leerlingen houden rekening met de situatie, opvattingen en emoties van anderen.

Kritisch denken

- 12 De leerlingen zijn bekwaam om alternatieven af te wegen en een bewuste keuze te maken.
- 13 De leerlingen kunnen onderwerpen benaderen vanuit verschillende invalshoeken.

Respect

- 18 De leerlingen gedragen zich respectvol.

Samenwerken

- 19 De leerlingen dragen actief bij tot het realiseren van gemeenschappelijke doelen.

Context 3: Sociorelationele ontwikkeling

- 2 De leerlingen erkennen het bestaan van gezagsverhoudingen en het belang van gelijkwaardigheid, afspraken en regels in relaties.

Context 5: Politiek-juridische samenleving

- 2 De leerlingen passen inspraak, participatie en besluitvorming toe in reële schoolse situaties.
- 3 De leerlingen tonen het belang en dynamisch karakter aan van mensen- en kinderrechten.
- 5 De leerlingen tonen aan dat het samenleven in een democratische rechtsstaat gebaseerd is op rechten en plichten die gelden voor burgers, organisaties en overheid
- 10 De leerlingen illustreren hoe een democratisch beleid het algemeen belang nastreeft en

rekening houdt met ideeën, standpunten en belangen van verschillende betrokkenen.

Context 7: Socioculturele samenleving

- 2 De leerlingen gaan constructief om met verschillen tussen mensen en levensopvattingen.

Buso: ontwikkelingsdoelen

Burgerzin

1 De eigen leefkring

- 1 De leerling weet dat iedereen rechten en plichten heeft.
- 2 De leerling illustreert concreet aan de hand van leefregels en reglementen zijn rechten en plichten.

4 Democratische vormen van bestuur

- 27 De leerling legt op een eenvoudige wijze de basiselementen van het functioneren van ons democratisch bestel uit.
- 34 De leerling is bereid beslissingen die volgens democratische procedures zijn genomen te aanvaarden.

5 Actief burgerschap en besluitvorming

- 37 De leerling weegt verschillende belangen op korte en langere termijn af.
- 38 De leerling is in staat om voorstellen of argumenten genuanceerd te benaderen.
- 39 De leerling spant zich in om de belangstelling, de standpunten en de argumenten van anderen te respecteren.

Taalvaardigheid

1 Waarnemen en luisteren

Interactie met anderen

- 25 De leerling toont empathie.

Attitudes

- 33 De leerling leeft luisterconventies na.

2 Uitdrukken en spreken

Zich mondeling duidelijk uitdrukken

- 41 De leerling gebruikt woordenschat over maatschappelijke thema's in een zinvol verband.

Meningen en gevoelens uiten

- 54 De leerling gaat een dialoog met anderen aan.
- 57 De leerling uit zijn meningen en argumenteert gepast.

2 Sociale cognitie

28 De leerling houdt rekening met de gedachten, wensen of gevoelens van een ander.

3 Sociale vaardigheden en competentie

Zorg dragen voor relaties

56 De leerling herkent het belang van afspraken, regels, gelijkwaardigheid en het maken van keuzes binnen een relatie.

59 De leerling accepteert verschillen en hecht belang aan respect en zorgzaamheid binnen een relatie.

Constructief participeren aan werking van sociale groepen

63 De leerling past omgangsvormen, leefregels en afspraken toe die van belang zijn voor het samenleven in een groep.

Lesmateriaal

- kleine kaarten met grondwetsartikelen: één pakketje per duo/trio
- grote kaarten met grondwetsartikelen: één pakketje voor op het bord

Leerlingen kunnen mee beslissen over buitenschoolse activiteiten.	Iedere leerling mag op de leerlingenraad een vraag stellen of aandacht vragen voor een probleem.	Beslissingen die op de leerlingenraad genomen worden, moeten aan alle leerlingen bekend gemaakt worden.	Leerlingen hebben respect voor elkaar en voor de leerkrachten en omgekeerd.
Reclame op school is niet toegestaan.	Leerlingen hebben inspraak in het schoolreglement.	Pesten wordt streng bestraft.	Alle leerlingen worden op dezelfde manier bestraft wanneer ze dezelfde regel overtreden.
Leerlingen hebben inspraak op school.	Gsm's moeten in de klas uitgezet worden.	Het schoolreglement wordt voor iedere leerling op dezelfde manier toegepast.	Geen enkele leerling mag gediscrimineerd worden.
De leden van de leerlingenraad mogen zelf kiezen wanneer ze vergaderen.	Wie tijdens de leerlingenraad zijn of haar mening geeft, kan daarvoor niet gestraft worden.	Fysiek geweld is op school niet toegestaan.	Wanneer een leerling of leerkracht spreekt tijdens de leerlingenraad, wordt naar hem of haar geluisterd.

Leerlingen kunnen mee beslissen over buitenschoolse activiteiten.

Iedere leerling mag op de leerlingenraad een vraag stellen of aandacht vragen voor een probleem.

Beslissingen die op de leerlingenraad genomen worden, moeten aan alle leerlingen bekend gemaakt worden.

Leerlingen hebben respect voor elkaar en voor de leerkrachten en omgekeerd.

De leden van de leerlingenraad
mogen zelf kiezen wanneer ze
vergaderen.

Reclame op school is niet
toegestaan.

Leerlingen hebben inspraak in
het schoolreglement.

Pesten wordt streng bestraft.

Alle leerlingen worden op dezelfde manier bestraft wanneer ze dezelfde regel overtreden.

Wie tijdens de leerlingenraad zijn of haar mening geeft, kan daarvoor niet gestraft worden.

Leerlingen hebben inspraak op school.

Gsm's moeten in de klas uitgezet worden.

Het schoolreglement wordt voor iedere leerling op dezelfde manier toegepast.

Geen enkele leerling mag gediscrimineerd worden.

Fysiek geweld is op school niet toegestaan.

Wanneer een leerling of leerkracht spreekt tijdens de leerlingenraad, wordt naar hem of haar geluisterd.